

Industrial and Labour  
economics.

Q.P. Code :24671

[Time:2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[ Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Each question carries 15 marks.

- Q1. Attempt **any two** of the following:- 15
- a) Discuss the characteristics of the Indian labour market.
  - b) Explain the problems of child labour.
  - c) What are the main recommendations of the 2<sup>nd</sup> National Commission of labour.
- Q2. Attempt **any two** of the following:- 15
- a) Define trade union and discuss its functions.
  - b) Explain the evolution of the trade union movement in India.
  - c) What are the problems of trade unions in India?
- Q3. Attempt **any two** of the following:- 15
- a) Explain the causes of industrial disputes.
  - b) What is collective bargaining? Discuss its features.
  - c) What are the different forms of workers participation in India?
- Q4. Attempt **any two** of the following:- 15
- a) What is labour welfare? Explain the principles of labour welfare.
  - b) Explain various social security measures adopted in India.
  - c) Discuss the impact of ILO conventions on Indian labour legislations.
- Q5. Write short notes on **any Three** of the following:- 15
- a) Problems Female labours
  - b) Labour market reforms
  - c) Role of outside leadership
  - d) Measures to settle industrial disputes
  - e) Role of labour welfare officer

Industrial  
Labour Eco.

Q.P. Code :24671

[वेळ: 2½ तास]

[गुण: ७५]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२. प्रत्येक प्रश्नाला १५ गुण आहेत.

- प्र१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा:- १५
- अ) भारतातील श्रम बाजाराच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.  
ब) बाल कामगारांचे प्रश्न स्पष्ट करा.  
क) दुसऱ्या राष्ट्रीय श्रम आयोगाच्या प्रमुख शिफारशी कोणत्या?
- प्र२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा:- १५
- अ) कामगार संघटनेची व्याख्या द्या व तिच्या कार्याची चर्चा करा.  
ब) भारतातील कामगार संघटना चळवळीची उत्क्रांती स्पष्ट करा.  
क) भारतातील कामगार संघटनांचे प्रश्न कोणते?
- प्र३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा:- १५
- अ) औद्योगिक कलहाची कारणे स्पष्ट करा.  
ब) सामुदायिक सौदाशक्ती म्हणजे काय? तिच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.  
क) भारतातील कामगारांच्या सहभागाचे विविध प्रकार कोणते?
- प्र४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा:- १५
- अ) कामगार कल्याण म्हणजे काय? कामगार कल्याणाची तत्वे स्पष्ट करा.  
ब) भारतातील स्विकारलेले विविध सामाजिक सुरक्षा उपाय स्पष्ट करा.  
क) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेच्या परिषदांचा भारतीय कामगार कायद्यांवरील प्रभावाची चर्चा करा

Q.P. Code :24671

१५

प्र५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन वर संक्षिप्त टिपा लिहा:-

- अ) महिला कामगारांचे प्रश्न
- ब) श्रम बाजारातील सुधारणा
- क) बाह्य नेतृत्वाची भूमिका
- ड) औद्योगिक कलह सोडविण्याचे उपाय
- ई) कामगार कल्याण अधिकाऱ्याची भूमिका.